

ОСОБЛИВОСТІ РЕЛЬЄФУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вступ. Херсонська область розташована на півдні України. На північному заході вона межує з Миколаївською, на півночі – з Дніпропетровською, на сході – із Запорізькою, на півдні – з Кримом. Херсонщина знаходиться в Причорноморській низовині, в степовій зоні, по обох берегах нижньої течії Дніпра. Вона омивається Чорним і Азовським морями, а також Сивашем (Гнилим морем). Площа області – 28,3 тис. кв. км [1, 3].

Загальна характеристика рельєфу. Для правобережжя області характерні балки, для лівобережжя – неглибокі замкнуті зниження (поди). Нижньодніпровські піски, які складені із семи піщаних арен, розташовані між Каховкою і Кінбурнською косою, займають близько 200 тис. гектарів.

Вздовж морського узбережжя є піщані острови, півострови й коси, найбільшими з яких є Джарилгацький острів, півострів Єгорлицький Кут, Тендрівська коса. В сушу врізаються Дніпровський лиман і Тендрівська, Каржинська, Каланчацька, Перекопська та інші затоки. Найбільш почленоване узбережжя затоки Сиваш [3, 4].

Геоморфологічне районування та характеристика найбільших таксономічних одиниць. У рельєфі Херсонської області виділяють п'ять складових частин: Бузько-Дніпровська, Токмацька, Асканійсько-Мелітопольська, Нижньодніпровська рівнини і Присівапська низовина.

Бузько-Дніпровська лесова рівнина займає всю правобережню частину Херсонської області і вузьку смугу на лівому березі Дніпра вздовж Каховського водосховища. Вона має найбільші абсолютні позначки висот і слабкий ухил на південь до узбережжя Чорного моря. Найвищі гіпсометричні позначки 90-100 м відзначаються на лівобережжі Дніпра. У долині Інгульця гіпсографічною виділяється широка заплава і три надзаплавні тераси. У місцях виходів корінних порід форма схилів складна, має вигляд уступів [4].

Токмацька слабо-нахилена лесова рівнина займає лівобережню південну частину Херсонської області. Її південним кордоном є слабо-виражений уступ по лінії Каховка – Іванівка до Асканійське-Мелітопольської терасовою рівнини. У геологічно-тектонічному відношенні вона розташована на південному схилі Українського кристалічного щита до Причорноморської западини, де поверхню фундаменту поступово знижується [4].

Асканійсько-Мелітопольська терасована рівнина є продовженням на південь Токмацької. Її південна межа проходить по корінній частині Перекопського перешийка, далі трохи на північ узбережжям Сиваша до Генічеська. На сході рівнини найбільш поширеним є рівнинно-лощиний тип рельєфу. Лощини, так само як і поди, неглибокі і мало помітні. У

центральної частині цієї рівнини на широкому вододільному просторі багато ледь помітних замкнутих подів просадного походження [3, 4].

Нижньодніпровська тетрасовою-дельтова рівнина. Геологічну основу сучасного рельєфу цієї території створюють алювіально-дельтові піщані відкладення, лесовидні супіщані суглинки, які залягають на розмитих, різноманітних за літологічним складом відкладеннях неогену [3, 4]. Плавні Дніпра від Нової Каховки до Дніпровського лиману добре виражені в рельєфі. Вони поступово розширюються від 2-3 до 10-12 км. Висота плавнів над рівнем Дніпра змінюється від 2-2,5 м біля Нової Каховки до 1 м біля Херсона. Нижньодніпровські плавні надзвичайно порізані протоками і рукавами. Часто зустрічаються озера різних розмірів і конфігурацій. Нижче Херсона русло річки розділяється на численні русла, створюючи сучасну дельту [4].

Присиваська низовина займає південну найбільш знижену область Причорноморської низовини, відокремлену від Кримського півострова затокою Сиваш. Загальні риси її геолого-геоморфологічної будови виділяються становищем в межах западини до Кримського передгірського прогину. Середнє значення абсолютних відміток висот становить 5-6 м, окремі ділянки мають позначки – 0,4 м нижче рівня моря.

Висновки. Можна зробити висновок, що рельєф території, в межах якої розташована Херсонська область, склався під впливом ендегенних і екзогенних факторів. У загальному плані область – дрібногорбиста рівнина, характер розчленування якої обумовлений геологічною будовою і тектонікою.

Між геоструктурою і рельєфом на всій території області існує прямий зв'язок. Особливістю геоморфологічної будови Херсонської області є і те, що вона повністю розташована в межах самого низького геоморфологічного рівня України – Причорноморського, переважні висоти якого 50-60 м над рівнем моря. Широкі межиріччя є майже плоскими рівнинами без великих коливань відносних висот. Територія області має загальний ухил з північного заходу на південний схід. Середня абсолютна висота території області складає 46 м, максимальна амплітуда висот 101,4 м.

Список літератури:

1. Верменич Я. Херсонська область / Я. Верменич. – Київ: Наукова думка, 2013. – 380 с. – (Інститут історії України НАН України).
2. Палієнко В. П. Сучасна динаміка рельєфу України : Моногр. / В. П. Палієнко, А. В. Матошко, М. Є. Барцевський, Р. О. Спиця, Б. О. Вахрушев; Ін-т географії НАН України. – К. : Наук. думка, 2005. – 268 с.
3. Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис / [Відп. ред. М.Ф. Бойко]. – Київ: Фітосоціоцентр, 1998. – 120 с.

4. Рельєф України. Навчальний посібник [Текст] / [Б.О.Вахрушев, І.П.Ковальчук, О.О.Комлев, Я.С.Кравчук, Е.Т.Палієнко, Г.І.Рудько, В.В.Стецюк]; За загальною редакцією В.В.Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.

О.В. КОСТРОВА

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У розвитку туризму в Україні помітну роль відіграє спортивний туризм. По суті він є однією з найдоступніших і масових форм активного відпочинку, пізнання та вивчення навколишнього світу.

Актуальність та доцільність наукового пошуку в даному напрямі зумовлені характером розвитку сучасного суспільства зменшення фізичної рухливості та активності людей. Тому лише спортивно-оздоровчий туризм може вирішити цю проблему, яка дедалі загострюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом фахівці подивилися на туристсько-спортивні можливості України більш прискіпливо і детально. Адже спортивний туризм – це одна з найдоступніших і масових форм активного відпочинку, пізнання та вивчення навколишнього світу. Сьогодні багато наукових розробок присвячено проблемам спортивного туризму в Україні. Особливості розвитку спортивного туризму розглядаються в роботах учених: О. Бейдика, І. Пірожника, І. Балабанова, А. Балабанова, М. Мальської, М. Гамкало, О. Бордуна, П. Масляк, Н. Сажневої, А. Никишина.

Метою статті є розгляд та аналіз спортивного туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спортивний туризм – вид спорту, в основі якого лежать змагання на маршрутах, що включають подолання категоризованих перешкод у природному середовищі (перевалів, вершин (у гірському туризмі), порогів (у водному туризмі), каньйонів, печер та ін.), і на дистанціях, прокладених у природному середовищі й на штучному рельєфі [3].

Спортивний туризм користується в основному тими ж ресурсами, що й оздоровчий, але на відміну від останнього для нього особливо привабливими є не сприятливі та комфортні сторони цих ресурсів, а близькі до екстремальних, такі, що знаходяться на межі можливостей для даної конкретної групи туристів або близькі до неї. Так, наприклад, у гірських подорожах привабливим є важкопрохідний рельєф, в той же час ці подорожі здійснюються у найкомфортніший кліматичний період. В лижних подорожах і рельєф, і кліматичні умови суттєво відрізняються від інших видів спортивної рекреації.